

De ondergrondse van Heinkenszand 'de groep Griep'

Door Mark van den Dries

Volgens een Amerikaanse krant bestond de ondergrondse rond Goes uit zo'n 14 man.
Dit zijn de mensen van de groep 'Griep' die mij bekend zijn.

Kees Griep

Beroep: Arts
Geboren: 29 augustus 1896 te Rilland-Bath
Overleden: 29 oktober 1983 te Goes
Leeftijd in 1944: 49
Adres: Clara's Pad 12, Heinkenszand

Cursief komt van de website over Kees Griep.
De rest zijn aanvullingen uit het geheugen van mijn vader.

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog wordt er in de openbare lagere school van Heinkenszand een noodhospitaal ingericht. Cornelis Griep krijgt de leiding hierover, en mag zich gedurende enige jaren 'ziekenhuisdirecteur' noemen.

Al snel sluit hij zich aan bij de estafette van het Medisch Contact, en bij de ondergrondse. Als arts heeft hij een relatief grote bewegingsvrijheid, en hij weet meerdere Engelse piloten een onderduikadres te bezorgen op een van de boerderijen in de omgeving.

Op 29 augustus 1944 (dus een kleine maand vóór de crash) wordt hij echter door een van zijn dorpsgenoten verraden en als politiek gevangene overgebracht naar de gevangenis in Middelburg.

Hij werd verraden door een NSB-ster. Niemand mocht een radio hebben, maar bij een huiszoeking liepen de Duitsers direct naar de piano en haalden de radio er achter vandaan.

Ook de vriend van zijn dochter Iet, Geert van Dijke, die toevallig aanwezig is, wordt gevangen genomen.

Het huis van de familie Griep aan het Clara's Pad wordt gevorderd door de bezetter, en zijn vrouw en kinderen vinden tijdelijk onderdak bij vrienden, de familie Mes (Mr. Dr. A.J.J.M. Mes was in die tijd burgemeester van Heinkenszand).

Gebruik makend van de verwarring op Dolle Dinsdag (5 september 1944) weet hij te ontsnappen...

Twee zeer brutale verzetsstrijders verkleedden zich als politie mensen en gingen naar de Middelburgse gevangenis. Ze eisten de dokter op om hem te fusilleren en kregen hem mee. Hierna doken ze alledrie onder.

... en vlucht te voet van Middelburg, over de Sloedam naar Lewedorp. Daar komt hij een van zijn patiënten tegen, die hem een fiets leent. Per fiets bereikt hij zo Heinkenszand, en duikt zelf onder.

*Op 27 oktober 1944 is het dan eindelijk zo ver !
Heinkenszand wordt door de Royal Hamilton Light Infantry van het Canadese leger, onder bevel van Lt. Col. W.D. Whitaker, bevrijd.*

Voor Kees, die al werkt als keuringsarts bij 'Centraal Beheer' (zie hieronder), een dag die hem om meerdere redenen lang zal heugen.

Als gevolg van de beschietingen zijn er een aantal gewonden gevallen. Zijn opvolger in Heinkenszand, P. Staverman, heeft echter veel last van een maagzweer, en om die reden springt Kees bij. Terwijl Piet Staverman een bevalling doet bij de familie van Biezen, probeert Kees buiten het dorp de gewonden te verzorgen. De heenweg verloopt zonder problemen, maar als hij onder hevige beschietingen probeert terug te keren heeft hij minder geluk. Hij wordt getroffen door een granaatscherf en breekt zijn been.

Hij wordt met veel moeite vervoerd naar het ziekenhuis in Goes, maar daar heeft men geen operatiefaciliteiten. Pas na een barre tocht naar het Gasthuis in Middelburg (waarbij hij de Sloedam weer passeert, maar nu gedragen op een brancard) kan hij geopereerd worden, en is het ergste leed geleden !

Piet van den Dries.

Beroep:	Hoofdmeester van de R.K. Sint Josephschool
Geboren:	26 september 1909 te Houten
Overleden:	4 juli 1992 te Goes.
Leeftijd in 1944:	35
Adres:	Kerkdreef, Heinkenszand

Toen de oorlog begon in mei 1940 was Piet hoofd van de R.K. Sint Josephschool in Heinkenszand. Hij moest de school ontruimen waarna die vier en een half jaar lang kazerne werd. De klassen zaten verspreid over de kerk, de grote pastorie, de twee café's en allerlei zaaltjes. Piet's zoontje Peter, die net een half jaar was, moest van zijn slaapkamer af en bij zijn zusjes Paula en Corrie slapen, want er kwam inkwartiering: een Duitse officier eiste de kamer op om er te kunnen slapen en om er zijn vrije tijd in door te brengen.

Op de lagere school moesten alle kinderen Duits leren. Piet leerde hen enkele woorden en ging dan de meeste tijd besteden aan ontleden. "Zonder goed te kunnen ontleden kun je geen Duits leren" vertelde hij de NSB-inspecteur. De NSB probeerde te weten te komen wie positief tegenover het nationaal-socialisme stond en wie negatief. Piet werd als zeer anti nationaal-socialistisch gezien en werd in de gaten gehouden. Toch, ondanks dat en ondanks dat de Duitsers zijn school en een deel van zijn huis gevorderd hadden, zat hij in een verzetsgroep: de groep 'Griep', samen met dokter Griep, (vermoedelijk) de smid Bliet, de broers Van 't Westeinde, beide fruitkwekers, vermoedelijk dominee Evelein en anderen. Op een klein dorp als Heinkenszand konden ze niet veel aanrichten, maar toen de boeren alleen nog maar voor de Duitsers mochten dorsen, staken ze op een nacht alle dorsmachines in de brand. Het gevolg was dat de Duitsers steeds twee mensen uit het dorp aanstelden die de dorsmachines in het oog moesten houden. Gebeurde er iets, dan werden zij daarvoor zwaar gestraft. Omdat dit te gevaarlijk werd staakte de ondergrondse hun verzetsactie.

Piet had als zo velen een kleine kristalontvanger in zijn kantoor, verstopt in een luciferdoos, waarmee hij naar de Engelse zender kon luisteren. Zijn vrouw Katrina moest dan altijd op wacht staan om te zien of de Duitse officier niet in de buurt was. Vlak voor de bevrijding kwam er een NSB-er aan de deur die Piet waarschuwde dat er een huiszoeking zou komen om een radio te zoeken. Hij vroeg of 'als het straks mis mocht gaan' Piet zich wilde herinneren

dat hij hem gewaarschuwd had. Piet zei van niets te weten en toen de man weg was begroef hij het zendertje tijdelijk in de tuin.

Niemand mocht het steeds grotere *sperr-gebiet* in, maar voor het verzet moest Piet reizen en dus ging hij 'Duits studeren' in Middelburg en zijn 'familiegeschiedenis onderzoeken' in Antwerpen. De Duitsers traptten erin en hij kreeg een *Sonderausweis*. Zo kon hij op de fiets (want die was nog niet afgepakt) alle gegevens van Duitse versterkingen noteren en doorgeven via België, Frankrijk en Spanje naar Engeland, waar ze werden verwerkt tot gevechtskaarten. In mijn bezit is nog een kaart van de slag om de Sloedam, de dijk tussen Zuid-Beveland en Walcheren.

De Duitse overheid nodigde via de NSB-burgemeester Nederlandse kinderen uit om drie tot zes maanden in Duitse kindertehuizen te verblijven, in een gezonde streek, uiteraard met goede voeding, verpleging en een beproefde leiding. Piet werd gevraagd de kinderen daarvoor te ronselen en leraren uit te kiezen die hen daar heen zouden begeleiden. Het resultaat was dat uiteindelijk niemand op vakantie wilde.

18 september 1944 en de dagen daarna.

Cursief is uit Piet's ooggetuigenverslag uit The Daily Post-Tribune, een krant uit La Salle, Illinois. De krant citeert uit een brief van Piet aan de nabestaanden van sgt. Kieras.

(vertaald uit het Engels.)

"U zult wellicht verbaast zijn om een pakket te ontvangen van een bekende Nederlandse vriend, maar wij willen onze oprechte bewondering betuigen voor uw geliefde zoon en broer. Als lid van het ondergrondse leger, had ik de eer om een actieve rol te spelen in het redden van twee bemanningsleden van het toestel waar toe uw zoon behoorde. Onder de neus van de moffen (ik had moffenofficieren bij mij ingekwartierd) heb ik de leden van de ondergrondse Engels geleerd. Op 18 september, 1944, zag ik een brandend viermotorige bommenwerper in mijn richting komen en een paar momenten later hoorde ik een luide knal en zag ik grote wolken rook. De moffen die op dat moment in ons dorp waren, renden naar de mannen die het toestel met hun parachutes hadden verlaten. De nacht die erop volgde kreeg ik een geheim bericht van de ARP om het lichaam van uw zoon te bekijken, om, mocht dat nodig zijn hiervan te rapporteren. Ik heb hem gezien, net als mijn vriend de dokter (plaatsvervanger van dr. Griep: dr. Piet Stavermans), die getuigde dat hij dood was. Een paar dagen later brachten we Joseph Sulkowski en uw zoon's vriend, Loyce Ely, naar een goede schuilplaats, waar we hen vaak bezochten. In maart 1945, bracht Eugene Ely, Loyce's broer, een bezoek aan ons en de plaatselijke politie om een verklaring over uw broer's dood op te vragen. Ik heb die voor hem vertaald en heb die aan Eugene gegeven, in de hoop dat hij zo vriendelijk wilde zijn om die aan u te overhandigen. Hij verliet Europa in Augustus, maar ik heb sindsdien niets meer van hem vernomen, noch van u. Toch hopen we dat u op de hoogte bent van alle belangrijke details.

U mag er van overtuigd zijn dat we nooit de heldenmoed van uw dappere landgenoten zullen vergeten. U, uw zoon, en alle andere Amerikanen zijn verzekerd van onze liefde en dankbaarheid. Ik hoop dat Eugene Ely u alles heeft verteld dat wij hem hebben verteld. Zo niet, vraagt u hem naar de belangrijke details. Hij heeft al onze vrienden ontmoet en heeft alle plekken bezocht. We hopen dat hij de familie van Edward Yensho zal informeren over de belangrijke details en de tekeningen.

In mijn brief aan u, beloofde ik dat een vriend van mij, een bekende schilder, een paar tekeningen zou maken van de plek. Hierbij stuur ik u drie schilderijen (waterverf). De tekening met de twee bomen stelt de plek voor waar het toestel neerstortte. De twee bomen

bovenop de dijk, vlakbij de boerderij van mijn oom (die ook een belangrijke rol speelde in de redding) waren behoorlijk verbrand door de vlammen van het brandende toestel.

Het is een heilige plaats voor ons Nederlanders en voor onze plaatselijke groep, vol herinneringen aan de verschrikkelijke vijf jaar van bezetting.

De tweede is de achtergrond van een weiland waar uw zoon viel en stierf. Het is ongeveer 100 yards van het zomerhuis van de boerderij.

De derde stelt het graf voor van uw zoon en van de het andere bemanningslid, Edward Yensho.

Heel vaak plaatsen de bewoners en de kinderen van het dorp bloemen en kransen bij de rustplaats. Bij de bevrijding van Nederland, aan het einde van de oorlog in augustus en op 18 september 1945, werden er kransen bij gelegd waarbij honderden mensen aanwezig waren.

Dankzij de krantenknipsels die ik van Eugene Ely gekregen heb, wist ik dat u Rooms Katholiek bent en heb ik de plaatselijke priester gevraagd het graf te zegenen. Hij heeft dat gedaan en ook heeft hij een heilige mis opgelezen voor uw zoon's eeuwige rust.

(Hierna schrijft Piet over de tekorten die in Nederland door de bezetting ontstaan zijn.)

Nadat Lt. Sulkowski het toestel had verlaten is hij veilig geland. Hij werd door de twee broers Piet en Ko Van 't Westeinde verborgen in de hooisluur van Piet, in de boerderij 't Westhof (Westhofsewandweg 3, te 's-Heer Arendskerke). Sgt.Ely verborg zich onder het stro in de schuur van (vermoedelijk) de Helenahoeve (Boerendijk 5) en had het geluk om niet gevonden te worden door de speurhonden die de Duitsers op de verdwenen mannen afstuurden. Daar verbleef hij enkele dagen lang, terend op zijn noodrantsoen. Toen hij echter even naar buiten kwam, werd hij opgemerkt door de boerenknecht. Veel te snel wisten tientallen mensen waar de Amerikaan zat. Hij moest daar snel weg. De plaatselijke ondergrondse besloot dat Ely snel naar de hooisluur van Piet van 't Westeinde (Westhofsewandweg 3 te 's-Heer Arendskerke) moest worden gebracht. Piet van den Dries kreeg de opdracht om hem op te halen en naar zijn oom te brengen. Daarbij moest hij drie kilometer lopen en twee Duitse controleposten passeren. Voordat hij sgt. Ely naar het Westhof bracht, zei hij tegen zijn vrouw Katrien dat hij iets gevaarlijks ging doen en dat als het mis liep hij kans liep om doodgeschoten te worden.

Ely werd verkleed als smid. De dorpsmid (verm.)Blik voorzag hem van een vuil overall en een vuile pet voor op zijn korte Amerikaanse kopsel. Ely kreeg een paar zwarte vegen over zijn gezicht, vuile handen, vuile schoenen en een kachelpijp op zijn nek: te vies om aan te pakken. Met de hoofdmeester vrolijk pratend en Ely "Ja" en "Nee" mompelend, gingen ze op pad. Bij de controleposten salueerden de Duitsers en zeiden vriendelijk: "*Gutentag, herr Hauptmeister.*" Van den Dries antwoordde vriendelijk "*Gutentag*" terug en ze wandelen door. Zo werd Ely in veiligheid gebracht in de hooisluur van de boerderij 't Westhof, waar zijn kameraad Sulkowski al ondergedoken zat. Zij bleven in de schuur tot het kouder werd en werden als boeren verkleed al fietsend overgebracht naar de hervormde pastorie van dominee C. Evelein (Kerkring 3 te 's-Heer Abtskerke). Piet ging zo nu en dan met een tas vol Engelse boeken naar de pastorie om "de dominee Engelse les te geven". In werkelijkheid voorzag hij de onderduikers van Engelstalige lectuur.

Op 29 oktober werd Heinkensand bevrijd door de Royal Light Infantry van het Canadese leger, onder bevel van Lt. Col. W.D. Whitaker. Na de bevrijding zet Piet zich in om de nabestaanden van de omgekomen Kieras en Yensho te informeren over de omstandigheden van en tijdens de crash en over de begraafplaatsen waar zij ter aarde zijn gesteld. Hierdoor kwam een correspondentie op gang, waarbij de Amerikanen goederen naar Heinkensand stuurden waar een te kort aan was. Toen de Eugene Ely, de broer van Loyce Ely kwam informeren naar die omstandigheden, heeft hij voor hem de ooggetuigenverslagen vertaald naar het Engels.

Joseph Sulkowski is na de oorlog nog enkele malen op vakantie geweest bij de familie van den Dries.

Piet kreeg voor zijn hulp aan de Amerikaanse onderduikers een Amerikaanse onderscheiding en een Engelse onderscheiding voor zijn inzet bij het lokaliseren van Duits materieel. Ook kreeg hij een van de propellers van de B24 Liberator. Toen Piet verhuisde van Heinkenszand naar Goes en daar ook hoofd van de school werd, plaatste hij de propeller in zijn tuin aan de Westsingel. Daar heeft het jarenlang gelegen, tot het gebouw gesloopt werd. Vermoedelijk is de propeller daarbij op de schroothoop beland.

Toen Amerika er voor zorgde dat Soekarno, die had gecollaboreerd met de Japanners, president van het onafhankelijke Indonesië werd, heeft Piet uit protest hiertegen, de Amerikaanse onderscheiding terug gestuurd naar Amerika. Dit heeft enige commotie losgemaakt, wat resulteerde in zakken vol adhesiebetuigingen en navolging van andere onderscheiden verzetsmensen.

Pier van 't Westeinde

Beroep: Fruitkweker
Geboren:
Overleden:
Leeftijd in 1944:
Adres: Westhofsezandweg, 's-Heer Arendskerke (nu 's-Heer Abtskerke).

Ko van 't Westeinde (zoon van Pier)

Beroep: Fruitkweker
Geboren:
Overleden:
Leeftijd in 1944:
Adres: 't Westhof, Westhofsezandweg 3, 's-Heer Arendskerke (nu 's-Heer Abtskerke).

Piet van 't Westeinde (zoon van Pier)

Beroep: Fruitkweker
Geboren:
Overleden:
Leeftijd in 1944:
Adres: Westhofsezandweg 5, 's-Heer Arendskerke (nu 's-Heer Abtskerke).

Frans Blik

Beroep: Smid
Geboren: 1926
Overleden:
Leeftijd in 1944: 18
Adres: Stationsweg, Heinkenszand

Frans Blik was een smid in Heinkenszand. Hij heeft gezien dat de B24 bommenwerper aan kwam vliegen, dat er verschillende parachutisten uitsprongen en dat een bemanningslid (Kieras) neerstortte op het erf van de boerderij De Molenhof, tegenover het huis van Blik.) Blik liep meteen naar Kieras, zag dat hij geen teken van leven vertoonde en dat er een dun straaltje bloed over zijn neus liep. Verdere verwondingen waren niet zichtbaar. Op de identiteitsschijf zag Blik dat het hier de 20-jarige Eugene Kieras betrof. Vrij snel hierna kwamen de Duitse soldaten en bevalen iedereen om de plek te verlaten. Voordat Blik de plek verliet, zag hij dat de soldaten onmiddellijk de zakken van Kieras doorzochten en dat ze er sigaretten in vonden die de soldaten samen oprookten. Na Kieras verder gefouilleerd te hebben legden ze zijn lichaam op een kruiwagen en bedekten hem met wat jute zakken. Het is waarschijnlijk dat hij ook de smid was die deel uitmaakte van de 'groep Griep'. Als dat zo is dan heeft hij Ely verkleed als smid, door hem te voorzien van een vuil overall en een vuile pet. Ely kreeg van de smid een paar zwarte vegen over zijn gezicht, vuile handen, vuile schoenen en een kachelpijp op zijn nek en wist samen met Piet van den Dries zo twee controleposten te passeren, op weg naar de Westhof. In de zelfde straat waar Blik heeft gewoond, heeft zijn kleinzoon nu een fietswinkel. Deze kleinzoon wist echter niets van het voorval en kon geen verdere details geven.

Dr. Piet Staverman

Beroep: Arts, hij verving dr. Griep toen die gevangen en later ondergedoken zat.
Geboren:
Overleden:
Leeftijd in 1944:
Adres:

Ds. C. Evelein

Beroep: Dominee van de Hervormde kerk te 's-Heer Abtskerke
Geboren:
Overleden:
Leeftijd in 1944:
Adres: Kerkring 3, 's-Heer Abtskerke

De twee Amerikaanse militairen Joseph Sulowski en Loyce Ely zaten ondergedoken bij Pier van 't Westeinde in de Westhof, daar verbleven ze in de schuur tot het kouder werd. Als boeren verkleed werden ze al fietsend overgebracht naar de hervormde pastorie van dominee C. Evelein van 's-Heer Abtskerke. Als het nodig mocht zijn en de Duitsers zouden een inval doen in de pastorie, dan zouden Ely en Sulowski zich hebben kunnen verstoppen in de ruimte tussen het dak en de dakpannen. Hoofdmeester Piet van den Dries ging zo nu en dan met een tas vol Engelse boeken naar de pastorie om "de dominee Engelse les te geven". In werkelijkheid voorzag hij de onderduikers van Engelstalige lectuur. Ely bleek een nogal eigenwijze onderduiker, zo verliet hij eens zijn schuiladres om even een luchtje te scheppen in het dorp. Omdat dit niet alleen zijn eigen veiligheid, maar ook die van alle verzetsmensen in gevaar bracht, krijg hij behoorlijk de wind van voren van Evelein. Sulowski en Ely bleven in de pastorie van Evelein tot zij op 29 oktober werden bevrijd door de Canadezen.